

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Αθήνα, 23 Αυγούστου 2013
Αριθ. Πρωτ. Φ. 1000.2/33552/2013

Προς Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων

Κο Κωνσταντίνο Αρβανιτόπουλο

Ανδρέα Παπανδρέου 37

15180 Μαρούσι

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Πρόσφατα, εισήχθη σε δημόσια διαβούλευση Σχέδιο Νόμου με τίτλο «*Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Λοιπές Διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων*». Με αυτή την αφορμή, ο Συνήγορος του Πολίτη, έχοντας ήδη συμπληρώσει 10 έτη στην άσκηση της αποστολής του Συνηγόρου του Παιδιού και έχοντας πολύπλευρα συνεργασθεί με την ηγεσία και με υπηρεσίες του Υπουργείου σας, επιθυμεί με την παρούσα να θέσει υπόψη σας συνοπτικά ορισμένες διαπιστώσεις και προτάσεις της Αρχής που σχετίζονται με την λειτουργία των λυκείων.

Είναι σημαντικό να επιτευχθεί η αποσύνδεση του Λυκείου από τον στόχο της εισαγωγής σε ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση. Επισημαίνουμε την ανάγκη, που συγκλίνει τόσο με τους σκοπούς του σχολείου όσο και με τις επιθυμίες της σχολικής κοινότητας, μαθητών και εκπαιδευτικών, μιας ολοκληρωμένης παιδαγωγικής διαδικασίας που, εκτός από γνώσεις θα προσφέρει, τεχνικές και κοινωνικές δεξιότητες, θα προάγει και θα κινητοποιεί τα ποικίλα ενδιαφέροντα των μαθητών. Αυτό προκύπτει από την πληθώρα συζητήσεων που έχουν λάβει χώρα κατά τις επισκέψεις του Συνηγόρου σε σχολεία της χώρας.

Σε κάθε περίπτωση, με την ευκαιρία της διαβούλευσης για το νέο Λύκειο, ο Συνήγορος θεωρεί σημαντικό να δοθεί επαρκής έμφαση στις παιδαγωγικές διαδικασίες που προάγουν την επικοινωνία και τον διάλογο, την ελεύθερη μάθηση, την βιωματική εκπαίδευση, την προσωπική έκφραση, τον προβληματισμό για τα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα που απασχολούν τους νέους, την συμμετοχή σε ελκυστικές δημιουργικές ομαδικές δραστηριότητες, την καλλιτεχνική έκφραση, την σωματική άσκηση, την αγωγή υγείας, την ευαισθητοποίηση για περιβαλλοντικά ζητήματα και την γενικότερη σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία, που έχουν αναδειχθεί ως πρωτεύουσες ανάγκες της μαθητιώσας νεολαίας.

Στην παρούσα επιστολή δεν τίθεται ζήτημα σχολιασμού των αλλαγών στα μαθήματα και την οργάνωση σπουδών. Είναι πάντως σκόπιμο, να υπάρξει σοβαρή και συστηματική μελέτη του ρόλου των επαγγελματικών λυκείων, και της σχέσης τους με άλλες βαθμίδες επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να προσφέρουν αξιόπιστη διέξοδο σε μεγαλύτερο αριθμό

μαθητών. Και τούτο ιδιαίτερα μετά την κατάργηση δημοφιλών ειδικοτήτων που πλέον δεν περιλαμβάνονται στο περιεχόμενο σπουδών των επαγγελματικών λυκείων, γεγονός που έχει προκαλέσει ιδιαίτερη ανησυχία σε όσους είχαν την πρόθεση να κατευθυνθούν σε αυτές.

Ενόψει και της δυσμενούς οικονομικής και κοινωνικής συγκυρίας, όπου ο ρόλος του σχολείου αποκτά κρίσιμη σημασία, θέτουμε συνοπτικά υπόψη σας ορισμένες **προτάσεις** που έχουν προκύψει από τις συζητήσεις και αντίστοιχες δράσεις της Αρχής με τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, στο πλαίσιο άσκησης της αποστολής της ως Συνήγορος του Παιδιού:

- Η πολύπλευρη **υποστήριξη των εκπαιδευτικών**, η λειτουργική σύνδεση τους με τα σχολεία στα οποία υπηρετούν, η διαρκής επιμόρφωση και η επιστημονική καθοδήγησή τους, αποτελούν κρίσιμα στοιχεία που συμβάλλουν στην ποιότητα της παιδαγωγικής σχέσης με τους μαθητές τους
- Ο ρόλος του **εκπαιδευτικού υπεύθυνου τμήματος** είναι κρίσιμος και χρειάζεται να ενισχυθεί περαιτέρω, με ανάθεση σε αυτόν αρμοδιοτήτων υποστήριξης των εκπαιδευτικών στόχων και της πορείας των μαθητών σε ομαδικό και ατομικό επίπεδο κατά την διάρκεια της χρονιάς.
- Η κάλυψη **της εκπαιδευτικής ύλης** πρέπει να συνδυάζεται με την ευελιξία της παιδαγωγικής σχέσης (εκπαιδευτικών – μαθητών) και την ανάπτυξη ελεύθερης επικοινωνίας, ανταλλαγής προβληματισμών, πρωτοβουλίας έρευνας πηγών και γενικότερα να αποτελεί μια συνθετική γνωστική διαδικασία.
- Ο εμπλουτισμός της διδακτικής διαδικασίας με ποικίλα **διαδραστικά παιδαγωγικά εργαλεία**, που προάγουν την συνεργατική και βιωματική μάθηση, λειτουργεί ως στοιχείο ενεργοποίησης του ενδιαφέροντος των μαθητών και οφείλει στη σύγχρονη εποχή να είναι βασικό στοιχείο της.
- Η σοβαρή επιβάρυνση της σχολικής ζωής από τα δραματικά διογκούμενα **κοινωνικά προβλήματα** (αποξένωση, φτώχεια, ανεργία γονέων, οικογενειακές δυσλειτουργίες, βία, ρατσισμός, διάδοση της χρήσης ουσιών και των εξαρτήσεων, κ.α.) που συχνά εκδηλώνονται μέσα από τη μη συμμόρφωση μαθητών στους κανόνες της σχολικής ζωής, πρέπει να αντιμετωπίζεται, σε συνεργασία και με ειδικούς. Είναι απαραίτητη η ενδελεχής ενασχόληση με τους μαθητές που παραβιάζουν τους κανόνες, για την κατανόηση των συμπεριφορών τους και των παραγόντων που τις επηρεάζουν. Όποτε έχει γίνει αυτό, τα αποτελέσματα είναι ευεργετικά τόσο για τους ίδιους τους εμπλεκόμενους μαθητές όσο και για την ευρύτερη σχολική κοινότητα.
- Είναι κρίσιμο να παρέχονται στον μέγιστο δυνατό βαθμό δυνατότητα και κίνητρα στις σχολικές μονάδες **να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες** για τη βελτίωση της ποιότητας της σχολικής ζωής, την ενδυνάμωση της συμμετοχής όλων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας, την ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων, την καλλιέργεια του κοινωνικού χαρακτήρα του σχολείου, την διοργάνωση εκδηλώσεων και επισκέψεων, τη συνεργασία με υπηρεσίες και γενικότερα την λειτουργική σύνδεση των σχολείων με τις τοπικές κοινότητες.
- Το σύγχρονο σχολείο χρειάζεται ενεργότερη **σύνδεση με την κοινωνία**, κατανόηση εκ μέρους των μαθητών των δημοκρατικών και θεσμικών λειτουργιών, συνειδητοποίηση των δικαιωμάτων αλλά και των ευθυνών τους, αλλά και των θεσμών που υποστηρίζουν την άσκηση των δικαιωμάτων, τη στήριξη των ευάλωτων πολιτών και την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η ανάπτυξη ομαδικών ενδοσχολικών αλλά και (προαιρετικών) εξωσχολικών δραστηριοτήτων με επίκεντρο το σχολείο, λειτουργεί επωφελώς σε πολλά επίπεδα: ανάπτυξη **διαδικασιών επικοινωνίας και αλληλοκατανόησης με τους εκπαιδευτικούς**, καλλιέργεια κλίματος εμπιστοσύνης, ενίσχυση των ενδιαφερόντων των μαθητών και συνακόλουθη κινητοποίησή τους με θετική επένδυση στη σχολική ζωή και την

εκπαιδευτική διαδικασία, κοινωνικοποίηση σε **ομαδικές δραστηριότητες** (καλλιτεχνική έκφραση, σωματική άσκηση, δράσεις που καλλιεργούν το αίσθημα συμμετοχής και ανάδειξης της προσωπικής τους αξίας). Ενδυναμώνουν την αυτοπεποίθησή τους, βοηθούν την καλλιέργεια δεσμών μεταξύ τους και την εκτόνωση των εντάσεων που βιώνουν, με δημιουργικό τρόπο, όπως άλλωστε έχει αποδείξει η σχετική εμπειρία. Για τους λόγους αυτούς οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να είναι ενταγμένες στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών υποχρεώσεων των εκπαιδευτικών, ανάλογα και με τις δεξιότητες και το ενδιαφέρον τους. Κάποιες από αυτές τις δραστηριότητες θα μπορούσαν να καλυφθούν με την πρόβλεψη ένταξής τους στο υποχρεωτικό σχολικό πρόγραμμα, ίσως με την μορφή της **ευέλικτης ζώνης** που προβλέφθηκε παλαιότερα, αλλά ουδέποτε εφαρμόστηκε στην πράξη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η πρόσφατη εμπειρία των **ερευνητικών εργασιών** (projects), σύμφωνα με μαρτυρίες των ίδιων των μαθητών, ήταν από τις περισσότερο ενδιαφέρουσες παιδαγωγικές διαδικασίες του λυκείου. Παρείχε στους μαθητές τη δυνατότητα να ενεργοποιηθούν σε θεματικά πεδία ενδιαφέροντός τους και ακολούθως να παρουσιάσουν και να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με τα προϊόντα των εργασιών τους.

Τέτοιου τύπου δράσεις συμβάλλουν στη δημιουργία **θετικού σχολικού κλίματος και καλλιέργειας των αξιών της δημοκρατίας**, που είναι παράγοντες εξαιρετικά κρίσιμοι για την προαγωγή του αλληλοσεβασμού στα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας. Για το σκοπό αυτό, έχουμε ήδη επισημάνει τη σημασία της υιοθέτησης και εφαρμογής **σχολικών κανονισμών** σε κάθε σχολείο, με την ενεργή συνδρομή των μαθητών, και της τακτικής και ουσιαστικής λειτουργίας των προβλεπόμενων οργάνων, όπως των μαθητικών κοινοτήτων και του σχολικού συμβουλίου.

Στις σημερινές κρίσιμες κοινωνικές και οικονομικές συγκυρίες το σχολείο αποτελεί ένα θεσμό που επιβάλλεται όχι μόνο να στηριχθεί αλλά και να αναβαθμιστεί στην κατεύθυνση που προαναφέρθηκε.

Καταλήγοντας, εν όψει και της συμμετοχής του Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού στο Παρατηρητήριο για την Πρόληψη της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού, σας δηλώνουμε τη διαθεσιμότητα της Αρχής για συνεργασία και περαιτέρω συζήτηση επί των παραπάνω προτάσεων όπως και όλων των μέτρων που μπορούν να συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία των σχολείων.

Με τιμή,

Καλλιόπη Σπανού
Συνήγορος του Πολίτη